

Dovolujúc ešte vo Vašej spravodlivosti a žiadajúc vážne zakročenie s najhlbšou úctou značíme sa
Vašej Milosti

oddaní

v Lukáčovciach dňa 10. okt[óbra] 1923.
ž[upa] Bratislavská

Augustin Petrášek, farár
Augustin [...]c, farár
Ján Knihay, farár

v mene všetkých stíhaných kresťanských sociálnych kňazov

DOPIS

AKPR, f. KPR, protokol R, inv. č. 979, č. j. D 5952/23, k. 15. Originál, rukopis.

- a – Zachovaný pravopis originálu.
- b – Kongrua – plat duchovného ve štátech, kde není zavedena odluka státu od církve.
- c – Příjmení nečitelné.
- 1 – Křesťansko-sociální strana (Országos Keresztényi-szocialista Párt) byla maďarskou iredentistickou katolickou stranou, byť v ní na počátku dvacátých let působili i uhersky cítící Slováci. Katoličtí duchovní hlásící se k této straně byli považováni za státně nespolehlivé osoby. Nárok na vyplácní kongruy duchovním státem uznaných církví stanovil teprve zákon č. 122/1926 Sb. z. a n. z 25. 6. 1926.

I. Hrušovský T. G. Masarykovi
Praha, 26. října 1923

/113

Pane prezidente.

Vzhledem k stále se vyskytujícím zprávám ve veřejnosti, že mezi vedoucími činiteli koalice a mezi slovenskou stranou ľudovou dochází k diskusi, ba snad již k vyjednávání ohledně vstupu jmenované politické strany do vládní koalice, dále vzhledem k zvláštním zjevům, které se objevily při volbách do obcí a do žup na Slovensku, dovoluji si Vám, pane prezidente, tlumočiti následující názory o situaci slovenské, o níž jsem již s některými politiky slovenskými (dr. Ivan Markovič) mluvil a kteří v celku s názory tu uvedenými souhlasí.

Zajisté jest nespornou věcí, že jedním ze stěžejních bodů politiky československé jest, *aby byl definitivně rozřešen slovenský problém*^a ve smyslu naprostého splnutí obou větví národa, vlastně aby v našem národním životě nebylo vůbec slovenského problému. [J]est to životním a dobře pochopeným zájmem slovenské větve. Jest to životním zájmem české větve, jest to nutností pro zachování toho nového politického systému střední Evropy, který na dlouhé doby bude nejpevnější zárukou ideje nacionální na tomto území.

Český živel jest číselně, kulturně, hospodářsky a politicky v tomto státě a národě rozhodně v převaze. Jest věcí samozřejmou že on vtiskne pečeť etnosu svého na čelo celého národa a na Slovensku jenom lidé úzkého rozhledu přes velikost ideje sjednocení by mohli litovati některých možných ztrát, vzniklých z tohoto sjednocení pro slovenský svéráz, který ostatně podle vědeckého bádání má býti hodně problematickým. Samozřejmou věcí jest také, že česká větev musí právě výsledkem své převahy v zápasu o realizování ideje sjednocení *jíti důsledně za tímto cílem*^a a zabezpečiti si národní državu svou na celém národopisním území československém. Tento zápas musí vésti k tomu, aby jím byla slovenská otázka vyřešena *neodvolatelně pro všechny doby ve smyslu československém*.^a

Český národ prožívá nyní šťastné období svého národního žití a v přítomné době vyniká nad jiné svou obdivuhodnou energií, ba řeknu expanzivností. Toto šťastné období, tato energie a expanzivita měla by býti použita k zápasu, o němž právě mluvím. Nebude-li zasáhnuo z české strany nyní, pak nutno se obávati, že vývin národa našeho ve věci splynutí obou větví, půjde nežádanou cestou.

Leží nabíledni, že naprosto nestačí pro vedoucí státníky československé přihlížeti jediné k potřebám každého dne, k ovládnání momentální politické, resp[ektivě] parlamentární situace, – *ale byt' by to bylo i obtížným*,^a nutno jest jim stále mít na zřeteli, zda-li jejich opatření pro řešení řádného běhu života státního jsou v souladu s oním velkým úkolem našeho národního programu, o němž se zmiňuji. Negligování^b této věci bylo by nanejvýše fatálním a patričním vedoucím státníkům těžce by bylo nésti zodpovědnost za svou práci před dějinami.

Dovolím si poukázati – jako na doklad nasnadě ležící – podobného negligování onu skutečnost, že ačkoliv denní tisk český byl hodně poplašen výsledky župních voleb na Slovensku – dle mého vědomí ministerská rada (anebo aspoň členové vlády bez lidovců) doposud ještě vůbec nejednali o výsledcích župních voleb.

Mám velikou obavu a mají ji také všichni ti slovenští lidé, kteří jsou upřímnými přívrženci československého sjednocení, že vládní neshody v otázce Slovenska nejsou správnými. Obáváme se zejména toho, že *ve vládní politice ve věcech slovenských přehlížen bývá veliký cíl*,^a a z jedné strany nabývají vrchu ony metody fortvurstlování,^c jimiž se řídila politika skomírajícího Rakouska, doplněny metodami budapeštskými. Jsou to nebezpečné metody, nebezpečnými proto, neboť se nedají nikterak srovnati s duchem ústavy naší, musí působiti otravně a konec konců jejich výsledky jsou pro vládní politiku naši praskrovné.

Poukazuji na takové u nás se objevivší budapeštské metody vládní politiky při vypsání voleb do žup, když se chtělo *překvapením*^a působiti na výsledky volební. Fakticky překvapení byli jenom ti, kteří inscenovali takové zahájení župní samosprávy na Slovensku, jakého jsme byli svědky.¹ Naplňuje nás obavou, aby v této metodě nebylo pokračováno jedním s hlinkovci.

Není možno očekávati, že by se národní program náš, pokud se týče národního sjednocení československého, mohl uskutečniti podobnými metodami, anebo jiným mechlováním.^{a d} Odpůrcové československého sjednocení mají jasný a snadný plán negace, pracují houževnatě a systematicky. My naproti tomu jsme v této věci v nevýhodě vůči nim proto, poněvadž u nás takovéto systematické práce není, ba ani plánu nemáme.

Již v revolučním Národním shromáždění velká část členů býv[alých] klubů slovenských poslanců pociťovala tento nedostatek. I v tomto voleném N[árodním] s[hromáždění] projeví se často ze strany koaličních slovenských poslanců názory o zahájení cílevědomé a účinné akce v tomto směru. Bylo pomýšleno na zřízení nějakého ústředního sekretariátu pro věci slovenské ve smyslu československém. Snahy tyto ztroskotaly jednak pro práci jednotlivých poslanců v politických stranách, které se vžíly na Slovensku příliš po vzoru politických stran historických zemí a v roztržitosti své stěžují nějakou jednotnou akci, za druhé tím, že *takověto seskupení nemohlo míti naději na pozici, kterou by zajistilo realizování svých usnesení.*^a

Jsem o tom přesvědčen, že provedení úkolu, o němž mluvím, nedá se očekávat jedině od státu, ale že jest tu nutná účast společnosti. Jest značný počet pracovníků na Slovensku, kteří konají vskutku cenné služby myšlence československé, ale zůstávají bez informací, bez direktiv. Jsou to obzvláště exponovaní čeští profesori a jiní státní zaměstnanci na Slovensku, z druhé strany jak vláda, tak i některé kulturní a politické instituce v Praze právě následkem nedostatku plánů a nedostatku hodnověrných informací dostávají zkreslený obraz o situaci na Slovensku.

Systematicky prováděná akce za jednotu československou nemůže se minouti námi žádaných úspěchů. Záleží jedině na tak zvané „politické pětce“, aby byla umožněna, záleží na odhodlání ze čtyř členů tohoto pětičlenného výboru koaličního, zda-li chtějí ve věci slovenské sledovat cestu tvůrčí práce, třeba pomalé, ale za to důsledné, anebo pohodlnější sice, ale povážlivou cestu fortvurstlování.

Podrobný návrh pro systematickou práci dovolil jsem si odevzdati p. ministru dr. Ivanu Markovičovi² s prosbou, aby jej Vám, pane prezidente, s jeho doplněním, jestli jej k tomu ráčíte vyzvat, předložil.

V hluboké úctě

Igor Hrušovský
poslanec

V Praze, dne 26. října 1923.

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. R-2, k. 396. Originál, strojepis.

a – Podtrženo Igorem Hrušovským.

b – Negligování – opomíjení, nezájem.

c – Fortvurstlování (z rakouské němčiny) – vytloukání klínu klínem, nesystémové řešení.

d – Mechlování (z jidiš) – zákulisní bezzásadové dohadování, čachrování.

e – Vlastnoruční podpis perem.

1 – Volby do župních zastupitelstev se konaly v několika etapách 16.–30. 9. 1923, zvítězila v nich Slovenská ľudová strana, která získala 401 300 hlasů z celkového počtu 1 336 200. Volby doporučovala bouřlivá autonomistická agitace.

2 – Ivan Markovič byl v letech 1922–1925 ministrem unifikací.